

Izjava Komisije HBK-a *Iustitia et pax* u povodu predstojećih parlamentarnih izbora

Očuvati dostojanstvo politike i ustavno-pravni poredak države

Parlamentarni izbori u Republici Hrvatskoj, koji će se održati 17. travnja 2024. godine, ponovno su prigoda kada će svi građani Republike Hrvatske i hrvatske dijaspe s pravom glasa, birajući određenu političku opciju, moći izraziti svoj stav o budućem smjeru hrvatske države s obzirom na njezin cjelokupan društveni razvoj, osobito u politici, gospodarstvu, kulturi, obrazovanju, zdravstvu i socijalnoj skrbi, ali i s obzirom na njezin položaj u međunarodnoj zajednici i u međunarodnim odnosima. Ističući važnost parlamentarnih izbora, a imajući u vidu sva ozbiljna pitanja, među kojima ponajprije ističemo zabrinjavajuću demografsku situaciju, iseljavanje stanovništva te pitanje migracija, a o kojima ovisi naša budućnost i životni standard, odnosno razvoj općeg dobra, Komisija HBK-a *Iustitia et pax (Pravda i mir)* želi pružiti katoličkim vjernicima, ali i svim ljudima dobre volje, određena temeljna polazišta za zauzimanje vlastitog stava o tim pitanjima, iako poštujemo izbor svakoga glasača u skladu sa svojom savjesti.

Odgovornost za opće dobro

Građani, koji se ujedno izjašnjavaju i kao katolički vjernici, po svojoj su vjeri pozvani biti duboko zainteresirani za svekolik boljitak i napredak na svim područjima zajedničkoga života u Hrvatskoj. Vjera, naime, nije samo privatna stvar pojedinca već uključuje i društveno-socijalnu dimenziju te se očituje i u suodgovornosti za opće dobro društva i države. Izlazak na izbore jedan je od načina očitovanja te suodgovornosti, jer na izborima građani odlučuju kojoj će političkoj opciji dati povjerenje, smatrajući da će upravo ona na najbolji način, u njihovo ime, promicati opće dobro društva na dobrobit svih građana. Želimo stoga podsjetiti da politička zajednica »postoji radi općega dobra« (*Gaudium et spes*, br. 74), a zadaća je države braniti i promicati zajedničko dobro građanskog društva (usp. *Katekizam Katoličke Crkve*, br. 1927). Političke stranke trebaju biti svjesne da je povjerenje koje im građani daju zapravo preuzimanje odgovornosti koja se očituje u služenju svim građanima. Izbori nisu politička arena u kojoj je najvažnije pobijediti pod svaku cijenu. Zato pozivamo sve političke stranke da u predizbornoj kampanji naglasak stave na svoje političke programe i jasno predstavljaju građanima na koji način namjeravaju promicati opće dobro i rješavati društvene probleme.

Građane zasigurno zanima koje mjere pojedine političke stranke ili koalicije političkih stranaka namjeravaju donijeti u svrhu rješavanja demografske krize, jer je ona postala temeljni problem hrvatskoga društva. suočavamo se sa situacijom da nemamo više dovoljno radno sposobnih građana, što ozbiljno utječe na razvoj gospodarstva, te je od presudne važnosti kako se pojedine političke opcije namjeravaju odnositi prema dolasku stranih radnika, odnosno kakvu useljeničku politiku namjeravaju provoditi, te kakve mjere kane poduzeti u svrhu poticanja povratka hrvatskih iseljenika, osobito mladih obitelji, i zaustaviti daljnje iseljavanje hrvatskih građana u druge zemlje. Za hrvatske građane važno je, međutim, i rješavanje svakodnevnih problema te se od političkih stranaka ili koalicija očekuje da građanima predstave i programe zdravstvene i mirovinske reforme, politiku socijalne skrbi, agrarne reforme, kao i načine rješavanja drugih društvenih, ali i danas sve važnijih ekoloških pitanja. Vjernike, kao i sve ljude dobre volje u Hrvatskoj, pozivamo da u izboru svojih kandidata vode računa i o vrijednosnim i svjetonazorskim pitanjima poput poštovanja vjerskih sloboda u javnom životu, poštovanja života od trenutka začeća do naravne smrti, neradne nedjelje, kao i sve prisutnije pitanje rodne ideologije, itd.

Papa Franjo, u enciklici *Fratelli tutti* (2020.), jasno je naglasio da se u politici treba čuvati *nezdravog populizma* koji iskorištava kulturu naroda, odnosno »kada se pretvori u sposobnost nekog pojedinca za stjecanje potpore u svrhu političkog iskorištavanja kulture naroda, pod bilo kojim ideološkim predznakom, u službi svojih osobnih planova i vlastitog održavanja na vlasti. Ima i slučajeva gdje se teži steći popularnost na način da se raspiruje najniže sebične sklonosti nekih slojeva društva. To postaje utoliko ozbiljnije kada, bilo u grubim ili pak suptilnijim oblicima, dovodi do uzurpacije institucija zakonitosti« (br. 159). Papa Franjo ističe da takav nezdrav populizam izobličuje riječ *narod*, jer se nastoji podilaziti zahtjevima naroda kako bi se osigurali glasovi ili podrška, a zanemaruje se politika koja mukotrpnim radom nastoji ostvarivati opće dobro i osigurati ljudima sredstva potrebna za njihov cjelovit razvoj te stvarati uvjete da se mogu uzdržavati plodovima vlastitih napora i kreativnosti. Papa Franjo potiče političare da svoju politiku usmjere prema razvoju gospodarstva koji će iskoristiti potencijale svake regije i raznim mjerama osigurati održivu jednakost. Pozivamo stoga građane da se »ne daju zavesti« od onih koji ukazuju isključivo na propuste, a ne nude pozitivne programe koji bi mogli promijeniti situaciju na bolje. Političare, pak, pozivamo, napose one koji se izjašnjavaju kao katolički vjernici, da u duhu hrvatskog demokratskog i pluralnog društva, radi općega dobra, surađuju i s onim političkim opcijama koje se u svemu ne slažu s njima, ali se zauzimaju za vrijednosni sustav većine Hrvata i hrvatskih građana.

Izbjeći ustavno-pravnu krizu državnog poretka

Međusobno optuživanje, diskreditiranje drugih političkih opcija i njihovih

kandidata za Hrvatski sabor, kršenje ustavnih odredbi i narušavanje ustavno-pravnog poretka države nisu ponašanja koja zaslužuju povjerenje građana, a imaju i iznimno negativan odgojan učinak na sva područja društva: od obiteljskoga života preko škole do javnoga i osobito svakodnevnoga života. Takva ponašanja nisu jamac sigurnosti i stabilnosti države i naroda u svjetlu zahtjeva općega dobra svih građana. Pozivamo stoga sve sudionike izbornog procesa da poštuju nepovrjedivo dostojanstvo svake ljudske osobe i pritom očuvaju dostojanstvo politike te pruže primjer političke kulture i zrelosti političkog ponašanja, jer se u demokratskom društvu samo na taj način legitimno stječe povjerenje građana. Kao Komisija koja nastoji promicati ljudsko dostojanstvo, pravednost i mir te poštovanje zakonitosti, osuđujemo sve postupke koji dovode u pitanje zakonitost samih izbora, a birače pozivamo da na predstojećim izborima daju glas onima za koje smatraju da će biti spremni provesti prijeko potrebne reforme i služiti općem dobru u interesu svih građana.

U ovom trenutku sveopće geopolitičke nestabilnosti u Europi, osobito izazvane ruskom agresijom na Ukrajinu koja se na određen način proteže i do naših prostora, najmanje nam je potrebna politička nestabilnost i dovodenje u pitanje povjerenja u institucije, kao i u zakonitost parlamentarnih izbora koji su pred nama. Vladavina prava kao temeljno ustavno načelo obvezuje sve građane Republike Hrvatske, sve institucije, pa i političke stranke. Stoga apeliramo na sve sudionike izbornoga procesa da postupaju poštujući Ustav Republike Hrvatske i relevantne zakone, ali i ljudsko dostojanstvo svakoga kandidata za parlamentarne izbore. Posebice važnim držimo obvezu svih političkih stranaka da svojim postupanjem izbjegnu ustavnopravnu krizu te da oni, koji već imaju određene, pa makar i ograničene političke ovlasti, budu primjerom poštena izbornog natjecanja. Pri tome želimo istaknuti da je Republika Hrvatska do 2000. godine imala polupredsjednički sustav, a od 2000. godine parlamentarni koji izričito predviđa zabranu stranačkog članstva za predsjednika države.

Pozivamo građane vjernike i sve ljude dobre volje u Hrvatskoj da svojim glasom podrže one političare koji se zauzimaju za slobodnu Hrvatsku u okviru zajednice europskih naroda i za istaknuto mjesto Republike Hrvatske u Europskoj uniji, svjesni da ona nije idealna. Možemo se složiti s izjavom naslovljenom *Za odgovoran glas koji promiče kršćanske vrijednosti i europski projekt* Vijeća biskupskih konferencija Europske unije (COMECE), objavljenoj 13. ožujka 2024. godine u povodu predstojećih izbora za Europski parlament. U njoj se ističe: »Znamo da Europska unija nije savršena i da mnoge njezine politike i zakonski prijedlozi nisu u skladu s kršćanskim vrijednostima i očekivanjima mnogih njezinih građana, ali vjerujemo da smo pozvani pridonijeti i poboljšati je alatima koje nudi demokracija.«

Zaustaviti korupciju u Hrvatskoj

Među prioritete hrvatskoga društva zasigurno ulazi i borba protiv korupcije, jer ona stvara nezdrave međuljudske odnose, nepovjerenje u državne institucije, ali i rezerviranost ulagača u razna područja gospodarstva. Korupcija je zlo koje se rađa u srcima onih koji se Boga ne boje, niti za ljude mare (usp. Lk 18,4). Stoga, tko u svoj predizborni program ne stavi zadaću suzbijanja korupcije u Hrvatskoj, teško može dokazati biračima da politiku shvaća kao služenje općem dobru i da u svom obnašanju vlasti želi nultu stopu tolerancije prema koruptivnim radnjama. Pozivajući se na riječi pape Pija XI., papa Franjo ističe da politika pisana velikim P jest »jedan od najuzvišenijih oblika ljubavi prema bližnjemu. Zalagati se za 'dobru' politiku znači tjerati zemlju prema naprijed, raditi na napredovanju njezine kulture: to je politika. I to je umijeće« (Franjo, *Politika i društvo*, 23). U tom smislu, najodgovorniji za stvaranje uvjeta za prestanak korupcije jesu upravo političari, pa apeliramo da pod etičko-moralnim i političkim vidom borbu protiv korupcije stave kao osobni prioritet, ali i da etika treba biti prioritet svake političke stranke ili koalicije, odnosno politike kao brige za opće dobro. Ipak, važno je napomenuti da odgovornost za suzbijanje korupcije snose i svi građani, a ne samo političke stranke, jer se to društveno zlo može iskorijeniti samo zajedničkom akcijom koja uključuje primjenu jasnih etičkih principa, kako u različitim oblicima društveno-gospodarskoga života i uopće javnoga života, tako i u političkom djelovanju.

Potrebno je da se institucijama koje su zadužene za otkrivanje i suzbijanje korupcije dadnu veće ovlasti, a sâm proces razotkrivanja korupcije učini transparentnijim, bez senzacionalističkih i selektivnih izvješća u hrvatskoj javnosti. Osobito apeliramo na odgovornost sredstava društvenih komunikacija, ali i svih drugih javnih institucija i privatnih osoba, da se suzdrže od neutemeljena optuživanja i narušavanja dobra glasa prije utvrđivanja odgovornosti. Pozvani smo ovom procesu pridonositi argumentiranim otkrivanjem korupcije, a nadležne institucije da, u duhu poštenja i na dobrobit građana, sve slučajeve istraže, a kada se utvrdi koruptivna djelatnost da pokrenu i provedu zakonske postupke. Potrebno je podržavati i poticati kod građana hrabrost i poštenje, što uključuje i naviku prijavljivanja nadležnim institucijama onih koji čine koruptivne radnje.

Odaziv kršćana na parlamentarne izbore

Nekultura dijaloga, često prisutna u političkim raspravama, koja nerijetko graniči i s izričajima vulgarnosti, dovodi hrvatske građane u situaciju da ne žele izići na izbore. Stoga nas ne iznenađuje što se građani često pitaju: Komu dati glas? Ipak želimo napomenuti da se neizlaskom na izbore ipak glasuje, ali tada drugima prepuštamo da odlučuju u naše ime te sami sebi uskraćujemo mogućnost čina građanske odgovornosti i skrbi za opće dobro, odnosno »glasujemo« upravo za one zbog kojih se odustalo od izlaska na izbore. Katolike vjernike, koji prema popisu pučanstva iz 2021. godine čine veliku većinu hrvatskih građana, ali i sve ostale građane, pozivamo stoga da

pristupe izborima i ozbiljno promisle komu dati svoje povjerenje. Pri tome je važno da se ne glasuje »protiv nekoga«, nego da svojim glasom podrže one čija dosadašnja djela pokazuju da im se može vjerovati, odnosno da svojim glasom »kazne« neispunjena obećanja onih kojima su prethodno dali glas.

Zazivajući Božju pomoć na sve građane Republike Hrvatske, a posebice na one koji se kandidiraju za budući saziv Hrvatskog sabora i preuzimanje zakonodavne i izvršne vlasti u našoj državi, upućujemo svima poziv da učinimo sve kako bismo »rehabilitirali« politiku i učinili je doista časnim poslom koji se ostvaruje u služenju građanima, a koji ne nosi sa sobom vlastiti probitak i prosperitet, nego se očituje u mukotrpnju uočavanju prioriteta i visokom stupnju etičko-moralne i političke odgovornosti u brizi za opće dobro. Istinski političar jest onaj koji se ne koristi narodom kao mitskom kategorijom, nego koji sa svojim narodom živi, prepoznaje njegove potrebe i zauzima se za njegov boljitak. Navodeći riječi pape Franje, ističemo: »Da bi razumio narod, moraš živjeti s narodom. Samo oni koji su živjeli s narodom razumiju ga...« (Franjo, *Politika i društvo*, 101). Svjesni smo da nema idealnih političara, jer su i oni samo ljudi, ali ćemo svojim ozbiljnim pristupom izborima i savjesnim davanjem glasa određenoj političkoj opciji ipak omogućiti da u izbornom procesu izaberemo najbolje među onima koji se natječu, a time i sami pridonesemo promicanju općeg dobra hrvatskog društva i države. Pozivamo sve da daju osoban doprinos u stvaranja pozitivnog raspoloženja kako bi i ovi parlamentarni izbori protekli mirno i dostojanstveno, u ozračju zakonitosti i pravednosti, na dobrobit svih građana Republike Hrvatske.

U Zagrebu 3. travnja 2024.

✠ Đuro Hranić

nadbiskup đakovačko-osječki

predsjednik Komisije HBK-a *Iustitia et pax*